13. ANADOLU DEMİR DEVRİNDEN KESİTLER 1

FRİGLER KİMLERDİR,

ANADOLU UYGARLIKLARI İÇİNDEKİ YERİ NEDİR?

EĞİTİM AMAÇLI
KULLANIMLIÇİNDİR
N
W
E
S
Image © 2005 EarthSat
© 2005 Google
Pointer 39°01'50.98" N 34°39'11.41" E
Streaming 100%
Eye alt 1288.57 km

Anadolu Uygarlıkları Temel Kronolojisi

Paleolitik	M.Ö.400 Bin ve yukarısı - M.Ö.10.000/11.000
Mezolitik	M.Ö. 11.000 - 10.000/9.000
Neolitik	M.Ö.10.000/9.000 - 5000/5500
Kalkolitik	M.Ö.5000/5500 – 3000
Eski/Erken/İlk Tunç	M.Ö.3000 - 2000
Orta Tunç	M.Ö.2000 - 1400/1450
Assur Ticaret Kolonileri Çağı	(M.Ö.1950 - 1750)
Hitit Çağı	(M.Ö.1650 - 1200/1100)
Geç Tunç	M.Ö.1400/1450 - 1100/1000
Demir Devri	M.Ö.1100/1000 - (M.Ö.330 lar ve sonrası
Geç Hitit Krallıkları	M.Ö.1200-700
Frig	M.Ö.800-600
Urartu	M.Ö.900-700

EĞİTİM AMAÇLI
KULLANIM İÇİNDİR

EĞİTİM AMAÇLI
KULLANIM İÇİNDİR

FRİGLER

ANADOLU’YA NEREDEN GELDİLER

*Hitit Krallığı M.Ö.1200'lerde yıukılmasını takip eden 400 yıl boyunca göçlerle Anadolu'ya çok sayıda insan gruplar halinde geldi.

*Çeşitli Thrak boylarından olan bu göçmenler arasında Mysler, Bithynler ve Phrygler diğerlerine göre daha etkindirler. Bu gruplar Anadolu'da üç bölgeye isimlerini vermişlerdir: Mysia, Bithynia ve Phrygia.

*Friglerin göçü ile ilgili en eski bilgiyi Halikarnassos'lu (Bodrum) tarihçi Herodotos vermiştir: Makedonialıların komşuları olan Phyrgler Anadolu'ya Makedonia ve Trakya'dan gelmişlerdir. Batı Makedonia'da yaşayan bu halk önceleri Bryg adını taşımaktaydı. Anadolu'ya geldikten sonra adları Phryg (Frig) olmuştur.

EĞİTİM AMAÇLI
KULLANIMA İÇİNDİR

Frigler, Hitit İmparatorluğu yıkıldıktan sonra Demir çağı Anadolu'sunun siyasi tablosunda önemli bir yere sahiptirler.

EĞİTİM AMAÇLI
KULLANIM İÇİNDİR

M.Ö.1200'lerde başlayan ve yaklaşık 400 yıl boyunca dalgalar halinde devam eden Balkan-Thrak göçleri sırasında Anadolu'ya gelmişlerdir.

FRİG DEVLETİNİN KURULUŞU

M.S.2. yüzyılda yaşamış olan Nikomedialı (İzmit) tarihçi Arrianos Gordion başkent olmak üzere Frig krallığının kuruluşunu bir öykü ile nakleder.

Öyküye göre Yoksul bir çiftçi olan Gordios ile Telmessoslu (Fethiye) bir kadınının çocuğu Midas, anne ve babası ile bir arabaya binerek karışıklığın sürdüğü Phryg ulusunun toplantısına gider. Phrygler daha önceki bir kehanete uygun olarak toplantıya arabayla gelecek ilk kişiyi kral seçmeye karar verirler. Böylece Midas kral seçilir. Kral Midas daha sonra ülkedeki anarşiye son verir. Süslü zengin arabasını Gordion kenti akropolisindeki Zeus Basileios tapınağına adak olarak sunar. Arabasının boyunduruğunda kızılcık ağacının kabuğundan yapılmış, başı ve sonu görülmeyen bir düğüm vardır. Bu düğümü çözen kimse Asya'nın hakimi olacaktır. Yüzyıllar sonra Asya seferi sırasında Gordion'a gelen İskender'in bu düğümü çözmeyi başaramayınca bir kılıç darbesi ile kestiği efsanevi bir şekilde anlatılır.

EĞİTİM AMAÇLI
KULLANIM İÇİNDİR

Romalı tarihçi Justianus ise Frig krallığı kurulduğunda Gordion'un başkent olduğunu belirtir. İlk kral olarak Midas'ın değil Gordios'un adını verir.

Her iki efsanevi anlatım da Gordion'un adını başkent olarak vermekte ancak ilk kral olarak iki ayrı isim geçmektedir.

YAZILI KAYNAKLARDA FRİGLER

Asur Kralı II.Sargon M.Ö.721-705) zamanında Mita'nın (Midas) başkanlığında Muşkiler'den (Frigler ?) bahsedilir.

M.Ö.709'a ait bir yazılı belgede "…benden önceki krallara boyun eğmeyen Mita" şeklindeki ifade Midas'ın M.Ö.VIII. Yüzyılın ortalarına doğru Gordion tahtına çıktığına kanıt kabul edilmektedir.

Midas, Asur baskısı altındaki Anadolu'nun Tabal bölgesi kralları ile ilişki kurarak Asur'a karşı çıkmaya başlamıştır.

EĞİTİM AMAÇLI

Aynı dönemde Midas Karkamış kralı Pisiri ile bir anlaşma yapmıştır.

Bu dönemden itibaren Frigler Orta Anadolu'dan Suriye'ye kadar olan bölgede etkinliklerini arttırmışlardır. Daha sonraki Assur kaynaklarından başka bilgi alamıyoruz.

Eski Yunan kaynaklarında Frigyalı Midas olarak geçer. Buna göre Midas, üzerinde oturup adalet dağıttığı tahtını Yunanistan'daki Delphoi Apollon tapınağına armağan olarak yollamıştır.

KULLANIMLIKTIR

Midas Batı Anadolu kıyıları ile de iyi ilişkiler kurmuştur.

Aiolis'teki Kyme kenti kralı Agememnon'un kızı Hermodike (ya da Demodike) ile evlendi.

Samos (Sisam) adasındaki Hera kutsal alanına (Heraion) zengin armağanlar adamıştır.

Frigya Bölgesinin Tarihsel Coğrafyası

M.Ö.8. yüzyılda güçlü bir devlet olarak tarih sahnesine çıkan Frigya, esas olarak Orta Anadolu yüksek yaylası, Kızılırmak ve Konya ile Niğde çevresine doğru uzanan kesimi kapsamaktadır. Eskiçağ kaynakları da bölenin coğrafyası hakkında bilgi verir. Amasyalı coğrafyascı Strabon, Frigya bölgesinin sınırlarını şöyle belirler:

“Bithynialar’ın güney sınırında Mysia Olympos’u denen dağın etrafında oturan Mysia ve Frigyalılar vardır ve bu kabilelerin her biri ikiye ayrılmıştır. Frigya’nın bir kısmına büyük Frigya denir ki burada Midas krallığı hüküm sürmüştür ve bir bölümü Galatyalılar tarafından işgal edilmiştir. Oysa Hellespont (Çanakkale Boğazı) üzerindeki ve Olympos’un (Uludağ) etrafındaki kısım Küçük Frigya yani Phyrgia Epiktetos denen yerdir”.

Antik Frigya bölgesi doğal kaynaklar açısından çok zengindi. Özellikle Orta Anadolu koyunlarının yünü çok kaliteli idi. Bugün de moher olarak bilinen yün, dünyanın en ünlü yünlerinden biridir.

Bölge kereste açısından çok zengindir. Ahşap, evlerde, mezarlarda ve her türlü eşyanın yapımında kullanılıyordu.

Geçmiş dönemlerde de olduğu gibi Frig döneminde bölgenin maden kaynakları önemli idi.

Bu özellikler batı ve doğu arasındaki ticari ilişkilerde Frigya’nın önemli bir yeri olduğunu gösteriyor.

EĞİTİM AMAÇLI
KULLANIM İÇİNDİR

M.Ö.I. Bin Yılda (Demir Çağı) Anadolu

EĞİTİM AMAÇLI KULLANIM İÇİNDİR

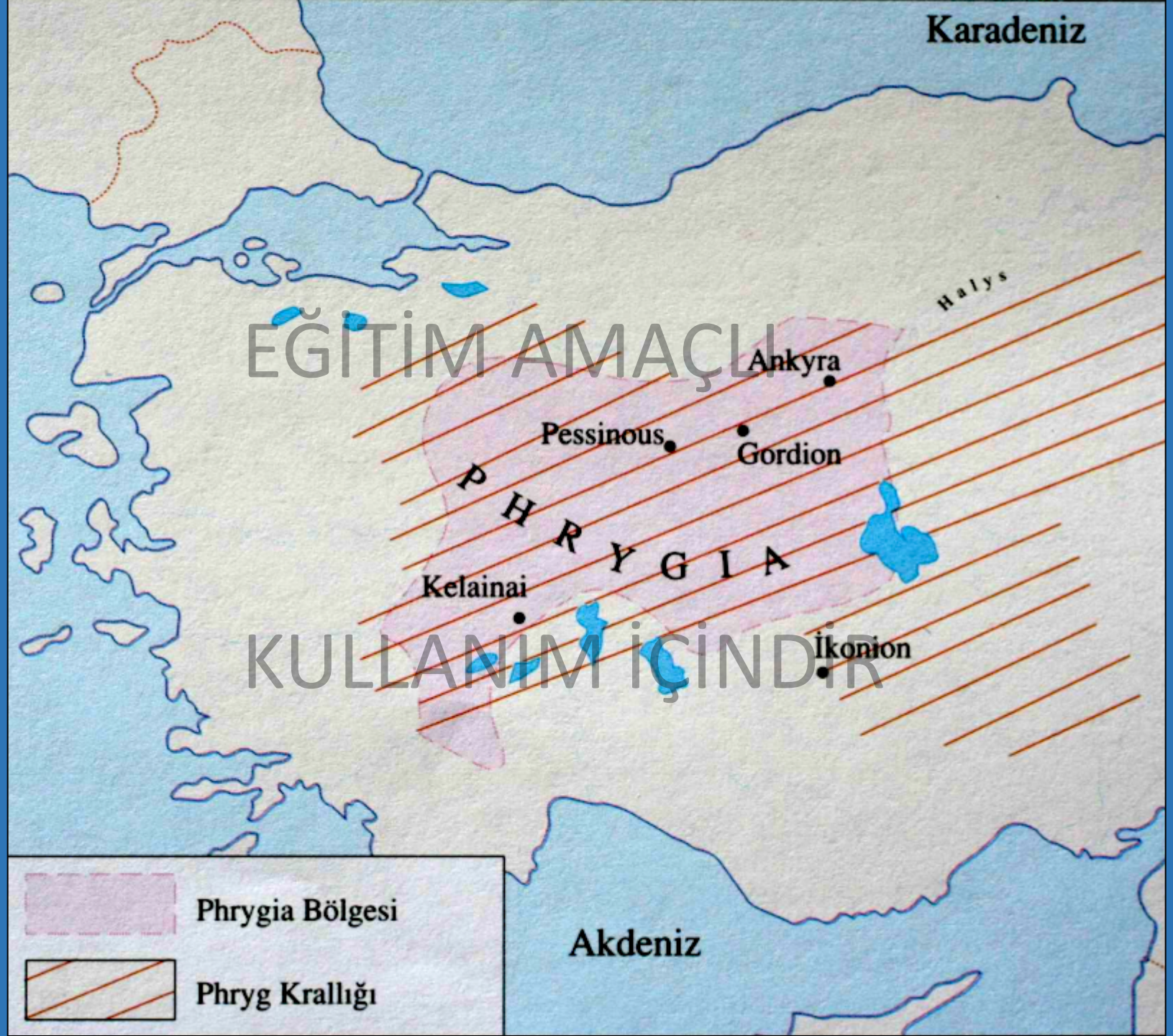

EĞİTİM AMAÇLI
KULLANIM İÇİNDİR

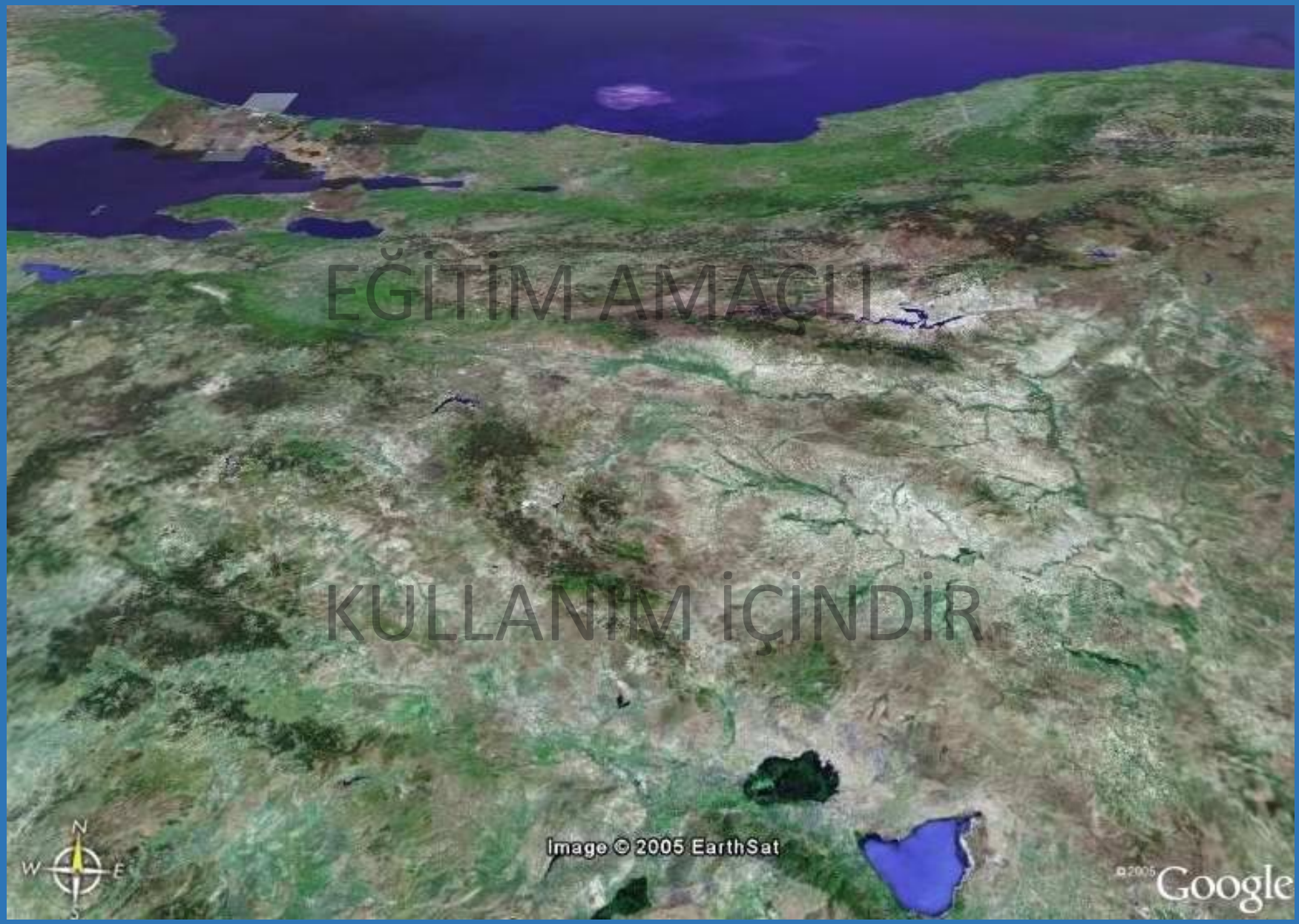
EĞİTİM AMAÇLI
KULLANIM İÇİNDİR
Image © 2005 EarthSat
©2005 Google

FRİG KRALI MİDAS

M.Ö.709 yılından sonra Anadolu'da dünyası arasında Anadolu'daki bir krallığın başına geçerek doğu ve batı dünyası arasında siyasi ve kültürel ilişkiler kurmuştur. Döneminde kazandığı önem daha sonrakilerde de devam etmiştir. Bu nedenle, Midas hakkında söylenceler üretilmiştir. Bu nedenle söylencelerde mitolojik bir kişilik olarak görüyoruz.

Bunlardan en tanınmışı kuşkusuz Midas'ın kulakları ile ilgili olanıdır.

EĞİTİM AMAÇLI

I. Yüzyıl Latin ozanı Ovidius anlattığı öyküye göre:

Kral Midas bir gün Tmolos (Bozdağ) dağının yamaçlarında dolaşırken tanrı Apollon ile Pan'ın bir ezgi yarışması yaptıklarını ve yargıç olarak da dağ tanrısı Tmolos'u seçtiklerine tanık olur. Olympos tanrısı Zeus oğlu Apollon lir, çobanların tanrısı, keçi ayaklı Pan da boğumlu kamıştan kaval çalmaktadır. Yarışma sonucunda yargıç Tmolos ödülü Apollon'a verir. Midas durup dururken gereği olmadığı halde kavalı daha çok beğendiğini söyler. Bunun üzerine kızan Apollon Midas'ın kulaklarını uzatıp, eşek kulağına dönüştürür. Kral uzun kulaklarını bir süre başlığı ile gizleyebilir. Ancak bir gün sakalını tıraş eden uşağının kulaklarını görmesine engel olamaz. Uşak kimseye anlatamadığı sırrını açtığı bir çukura fısıldar. Çukuru kapatır ve oradan uzaklaşır. Ancak çukurun çevresinde biten kamışlar ve otlar yel estikçe dile gelerek "Midas'ın kulakları eşek kulakları" diye yankılanırlar.

KULLANIMI İÇİNDİR

Diğer bir söylence yine Ovidius tarafından anlatılmış:

Midas'ın her tuttuğunun altına dönüşmesi üzerinedir. Tanrı Dionysos'un Tmolos (Bozdağ) dağları üzerindeki üzüm bağlarında verdiği ve tüm yakınlarının katıldığı şölende, daha önce sızdığı için sadece Frigyalı yaşlı Silenos gidememişti. Sarhoş durumda, köylülerce yakalanıp Midas'a getirilen Silenos, Midas'ın sarayında 10 gün 10 gece konuk edilmiş, yedirilip içilmiş daha sonra Dionysos'a teslim edilmiştir. Tanrı bu hizmeti üzerine Midas'a armağan olarak dokunduğu herşeyi altına çevirme özelliği kazandırır. Kral denemek için ağaçtan bir dal kırar, dalın bütün yaprakları bir anda altına dönüşür. Yerden bir taş alı o da altın olur. Topladığı meyveler, ekinler, dokunduğu herşey altına dönüşür. Fakat, sofraya oturup, elini ekmek ve yiyeceklere sürdüğünde onlar da altın olur. Hatasını anlayan Midas, tanrıya yakararak bağışlanmasını diler. İsteği Sardes kenti yanındaki ırmağın kaynağına giderek yıkanması koşulu ile kabul edilir. Midas Sart çayına giderek güzelce yıkanır. Sıkıntısından kurtulur. Fakat dokunduğunu altın yapma özelliği bu sefer Paktolos'a (Sart ırmağı) geçer. Bu ırmağın alüvyonları arasında altın tozları bulunur. Bölgedeki Lidya krallığının zenginliği Sart ırmağının altınlarına bağlıdır. M.Ö.1. yy ırmağın zenginliği tamamen tükenmiştir.

EĞİTİM AMAÇLI
KULLANIM İÇİNDİR

Belgelerden hareketle ilk Frig kralı Gordios kabul edilmektedir
Gordion'a da kendi adını vermiştir. Daha sonra yerine oğlu Midas geçer. Midas yine belgelerden anlaşıldığı üzere krallığının ilk döneminde doğudaki büyük güç Assur'a karşı büyük bir ittifak gerçekleştirdi. Bu arada Kapadokya çevresindeki güçlü krallık Tabal ile ilişki kurdu. Bu dönemde gücünü arttırarak Frig devletini kurdu. M.Ö.713 civarında Assur'un Anadolu'ya askeri baskısı ve Tabal'ı alması Midas'ın siyasetini değiştirmesine neden oldu. Bu arada Doğu Anadolu üzerinden Kimmer göçebeleri bölgeye girmeye başladı. Assur kralı II. Sargon Tabal'da Kimmerler'le karşılaştı ve savaş sırasında öldü. Bunun üzerine Kimmerler ve Frigler karşı karşıya geldiler.
Daha önce II.Sargon ile yapılan dostluk anlaşmasından sonra Assur kaynaklarında Muşkiler'den ve Mita'dan söz edilmez olur. Buna karşın Antik Yunan kaynaklarında M.Ö.8. yüzyıl sonunda ve M.Ö.7.yüzyıl başında Mitalı Muşki yerine Frigyalı Midas'tan söz edilmeye başlanır. Bu durum Mita'nın siyasi ilgi alanını artık batıya çevirdiğini gösterir.
Böylece Batı Frigya'da Midas krallığının yükselişi o döneminde Anadolu'daki en önemli siyasi gelişmedir.

EĞİTİM AMAÇLI
KULLANIMLIÇİNDİR

FRİG DEVLETİNİN SONU

Midas'ın Yunanlılarla ilişki kurduğu dönemde Anadolu büyük bir yıkım tehlikesi ile karşı karşıyadır. Bu tehlikeye yol açanlar Asurluların Gimirrai dediği ve Tevrat'ta Gimirraya olarak geçen Kimmerler idi. M.Ö.15-14. yüzyıllardan 8. yüzyılın ilk yarısına değin Volga Irmağı'ndan Karadeniz'in kuzeyine doğru yayılan alanda yaşayan bu halk, çeşitli kabileler halinde yaşayan göçebelerden oluşuyordu. M.Ö.8. yüzyılın ortalarında Aras Irmağı civarından gelen İskitler, Kimmerlerin yerleştiği bölgeyi ele geçirdiler. Bu nedenle yerlerinden oynatılan Kimmer kabileleri harekete geçerek Kafkasya üzerinden inip, Doğu Anadolu'ya girdiler. Bu bölgedeki Urartu kralları da bu göçebe insanları engelleyemediler. Buradan Orta Anadolu'ya akarak, M.Ö.7. yüzyılın başlarında Kızılırmak'a kadar dayandılar

EĞİTİM AMAÇLI
KULLANIM İÇİNDİR

Frig-Kimmer savaşları ile kapsamlı bilgiye sahip değiliz. Ancak Başkentleri Gordion'da yapılan kazılarda kentin Kimmerler tarafından acımasızca tahrip edildiğini gösteren kanıtlar kazılar sırasında ele geçmiştir.

EĞİTİM AMAÇLI

İşgal ve yıkım üzerine Midas intihar etti. Kaynaklarda boğa kanı içerek intihar ettiği belirtilmektedir. Bu olayın M.Ö.696/95 tarihinde olduğu kabul edilmektedir.

Gordion halkı evlerini bırakarak kaçtı. Kimmer yağmalarından sonra M.Ö.6. yüzyılın başlarına doğru Gordion'a tekrar yerleşildi. Bu dönemde başkent özelliğini kaybeden Gordion bölgesel bir merkez durumunda idi. Daha sonra bölge Lidya krallığının kontrolüne girdi (M.Ö.590).

KULLANIM İÇİNDİR

Daha sonra M.Ö. 547/46'da tamamen Pers istilasına uğradı.

MİDAS

28.Haziran.1957 yılında, Gordion'da kazı yapan Amerikalı arkeolog Rodney S.Young Büyük tümülüsün mezar odasına madenci teknikleri ile ulaşıp odaya girdiğinde ahşap iskelet üzerinde yatan bir iskeletle karşılaştı. İskeletin antropologlar tarafından incelenmesi sonucunda 1.59 m. boyunda ve 65 yaşında bir erkeğe ait olduğu anlaşıldı. Tümülüsün büyüklüğü ve mezara bırakılan eşya bu mezarın Midas'a ait olabileceğini gösteriyordu.

EĞİTİM AMAÇLI
KULLANIM İÇİNDİR

EĞİTİM AMAÇLI
KULLANIM İÇİNDİR

Midas’ın Kafatası

EĞİTİM AMAÇLI

KULLANIM İÇİNDİR

Kafatasının etlendirilmesine karar verildi.

EĞİTİM AMAÇLI

İngiltere’deki Manchester Üniversitesi’nden Dr.R.Neave ile Dr.J.Prag tarafından gerekli işlemler gerçekleştirildi.

Çalışmalar sonucunda Midas’ın yüzü ortaya çıktı.

KULLANIM İÇİNDİR

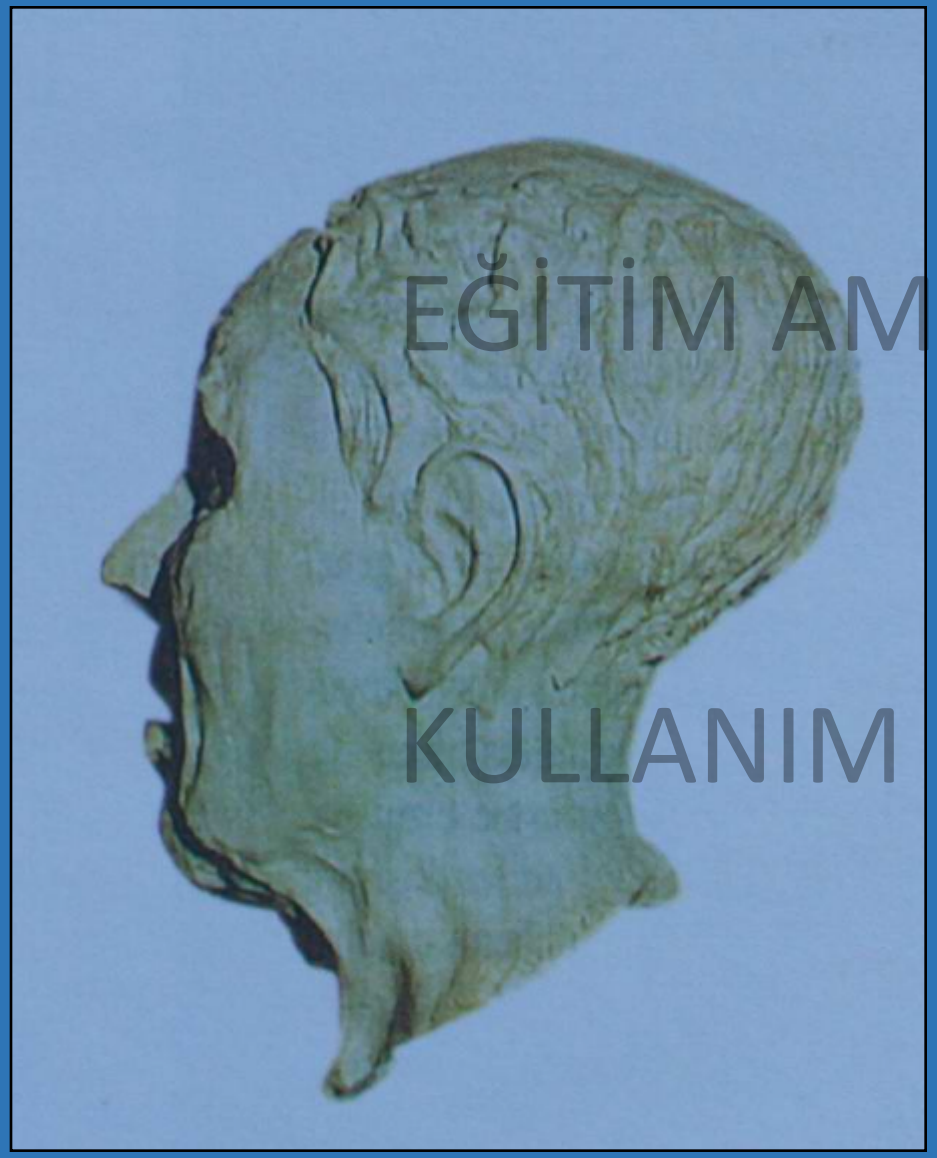

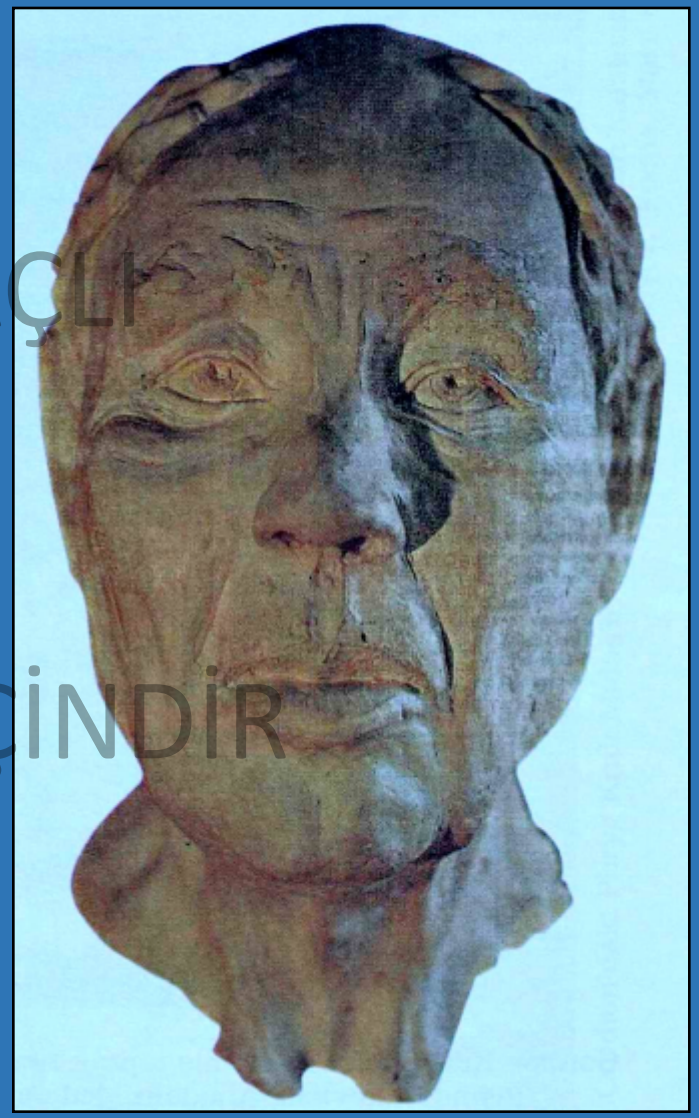

EĞİTİM AMAÇLI

KULLANIM İÇİNDİR

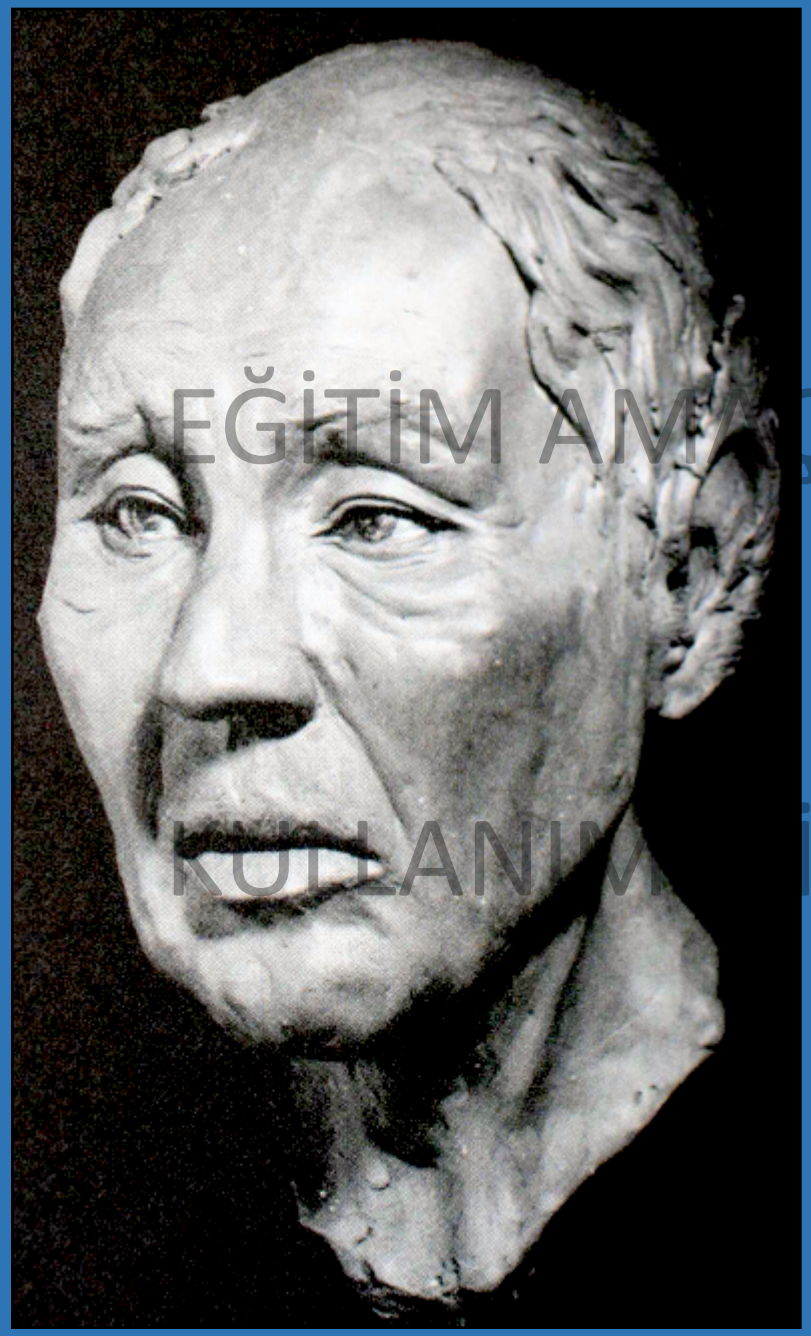

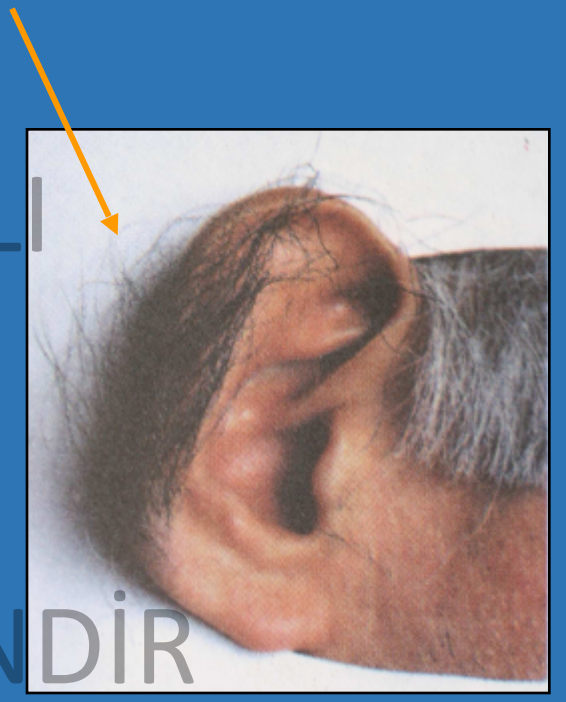

EĞİTİM AMAÇLI
KULLANIMA İNDİR

GORGİON MM TÜMÜLÜSÜ

EĞİTİM AMAÇLI
KULLANIM İÇİNDİR

MİDAS'IN MEZAR ODASI

Büyük Tümülüs olarak da tanınan bu yığma tepenin altında, orta kesimdeki mezar odası Toroslar'dan getirilmiş büyük sedir ağaçları ile yapılmıştı.

EĞİTİM AMAÇLI

Ağaçların M.Ö.720 yıllarında kesildiği belirlenmiştir.

5.16 X 6.20 m. boyutlarında ve 3.25 m. yüksekliğindeki bu mezar odasındaki Kral Midas'a ait olduğu düşünülen iskelet, 500 yaşındaki tek parça çam kütüğünden yapılmış yatak biçimindeki sedire sırt üstü yatırılmıştı.

KULLANIM İÇİNDİR

Yanına tunçtan bir kemer ile çok sayıda fibula (çengelli iğne) bulunan bir torba cesedin başının arkasına bırakılmıştır.

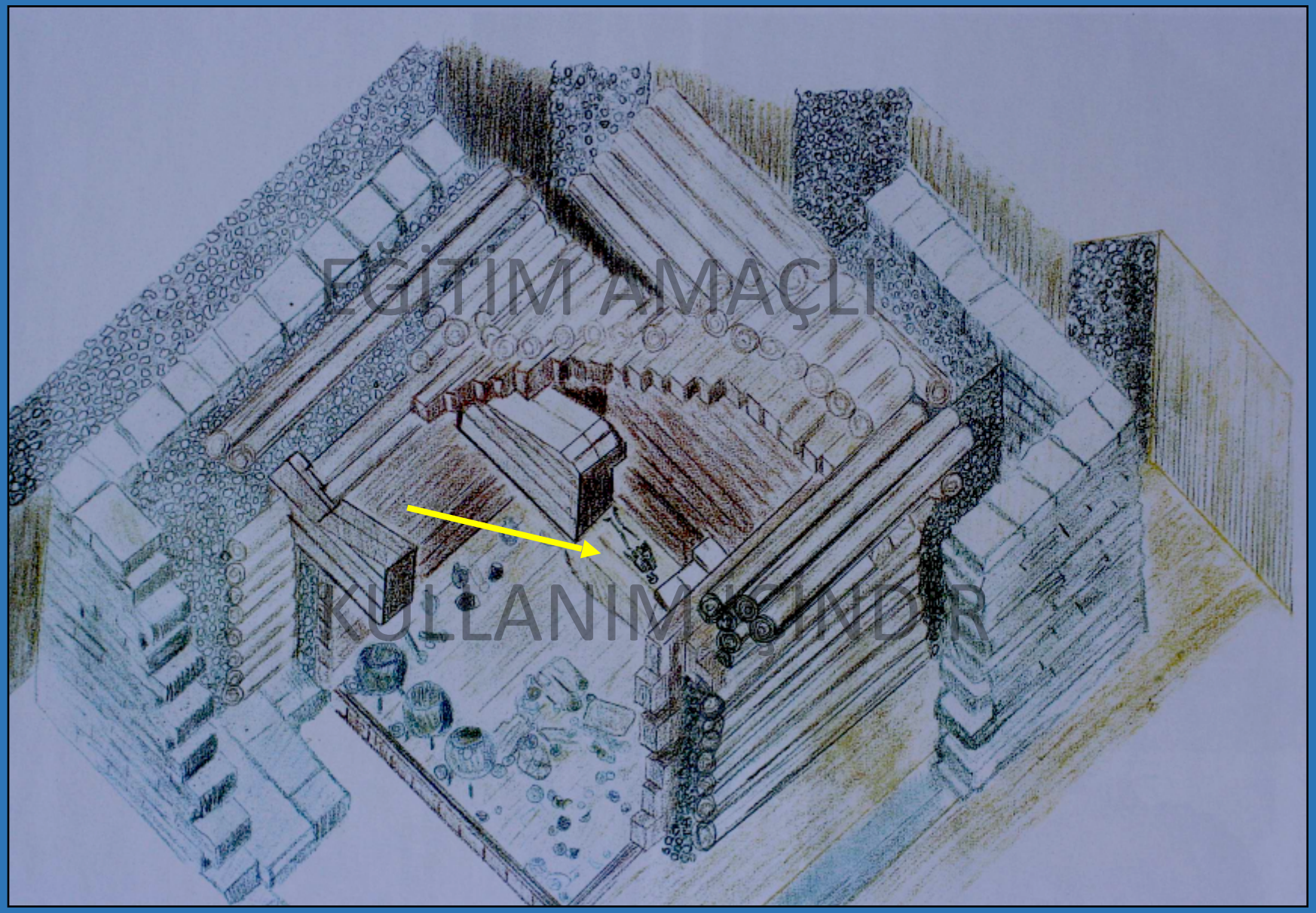

EĞİTİM AMAÇLI
KULLANIMLIKTIR

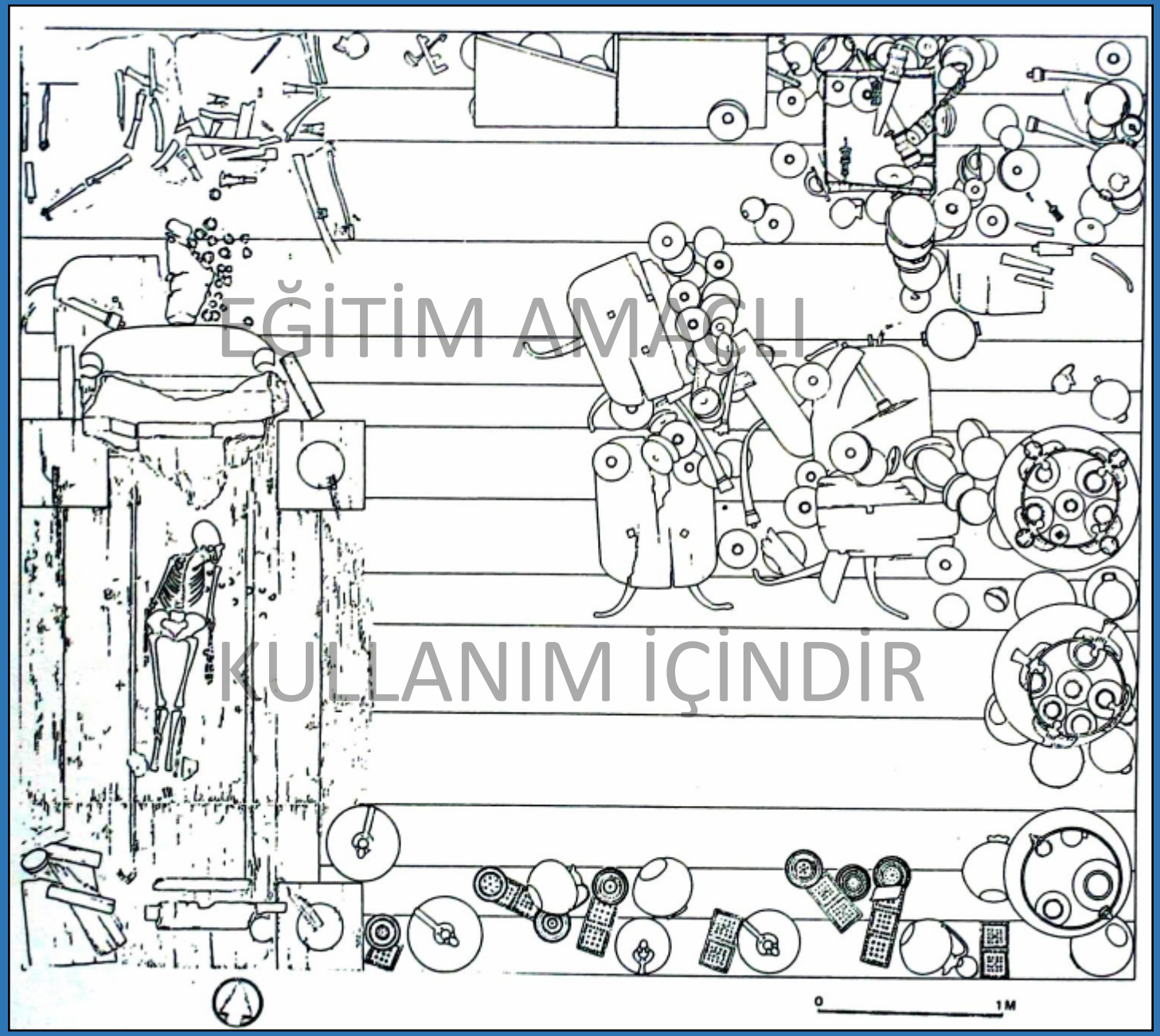

EĞİTİM AMAÇLI
KULLANIM İÇİNDİR

Ayrıca odada 4’ü ortaya gelecek şekilde konmuş 9 ahşap masa vardı.

Bunların üstünde sayısı 98’i bulan tunçtan göbekli tunç tas yerleştirilmiştir.

Bunların yanı sıra duvara yaslı iki ahşap tırnak bulunmuştur. Bunların da üstünde tunç çanaklar vardı.

Ayrıca tunç kazanlar, içinde yemek olan kaplar, tunç testi, kemerler bulunmuş.

İlginç olan nokta odada gümüş veya altın eser bulunmayışıdır.

Tüm oda kumaşla kaplanmıştır.

EĞİTİM AMAÇLI
KULLANIM İÇİNDİR

EĞİTİM AMAÇLI
KULLANIM İÇİNDİR

EĞİTİM AMAÇLI
KULLANIM İÇİNDİR

EĞİTİM AMAÇLI
KULLANIM İÇİNDİR

EĞİTİM AMAÇLI
KULLANIMA İÇİNDİR

FRİG DEVLETİNİ BAŞKENTİ GORDİON

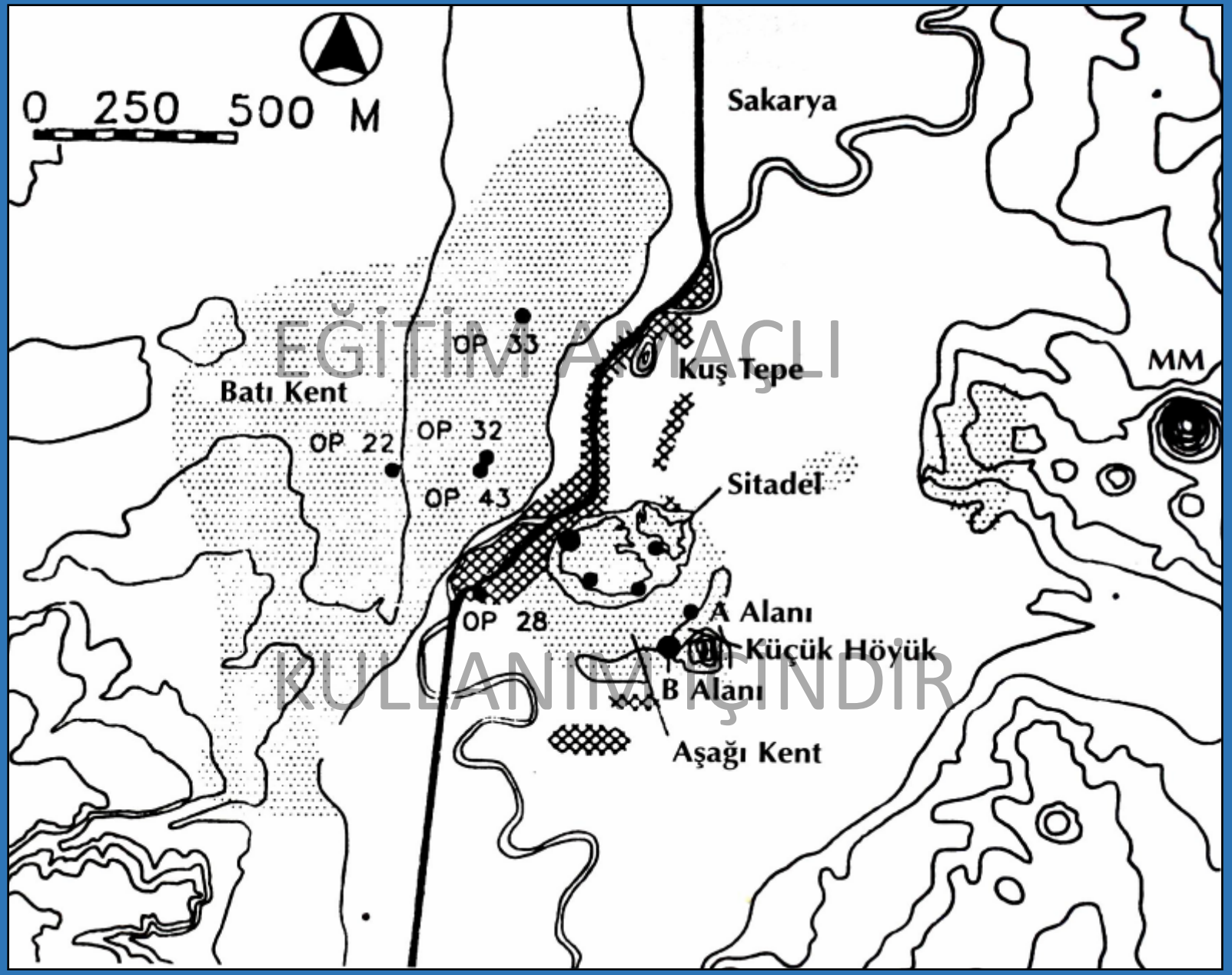

EĞİTİM AMAÇLI
KULLANIMLIKTIR

GORDİON KENT PLANI

Ankara’nın Polatlı İlçesi yakınlarında, Sakarya Irmağı’nın kıyısındadır. Günümüzde Yassıhöyük olarak tanınır.

EĞİTİM AMAÇLI

1901’de G.-A.Koerte, 1950-1973 yıllarında R.S.Young tarafından kazıldı.

1988’de itibaren G.K.Sams ve M.Voight çalıştılar.

İlk Frig öncülerinin kente M.Ö.1100-1000 civarında vardıkları kabul edilir.

Kent en gösterişli haline Kral Midas zamanında erişti.

KULLANIM İÇİNDİR

GORDİON'DAKİ YERLEŞİM DÖNEMLERİNİN KRONOLOJİK SIRALAMASI

Evre	Dönem	Tarihi
1	Ortaçağ	10-12. yüzyıl
2	Roma	1-3. yüzyıl
3	Helenistik	M.Ö.330-150
4	Geç Frig	M. Ö.550-330
5	Orta Frig	M. Ö.700-550
6	Erken Frig	M.Ö.950-700
7	Erken Demir Çağı	M.Ö.1100-950
9-8	Geç Tunç Çağı	M.Ö.1400-1200
10	Orta Tunç Çağı	M.Ö.1600(?)-1400

EĞİTİM AMAÇLI
KULLANIM İÇİNDİR

EĞİTİM AMAÇLI
KULLANIM İÇİNDİR

GORDİON SİTADELİ MEGARON PLANLI YAPILAR

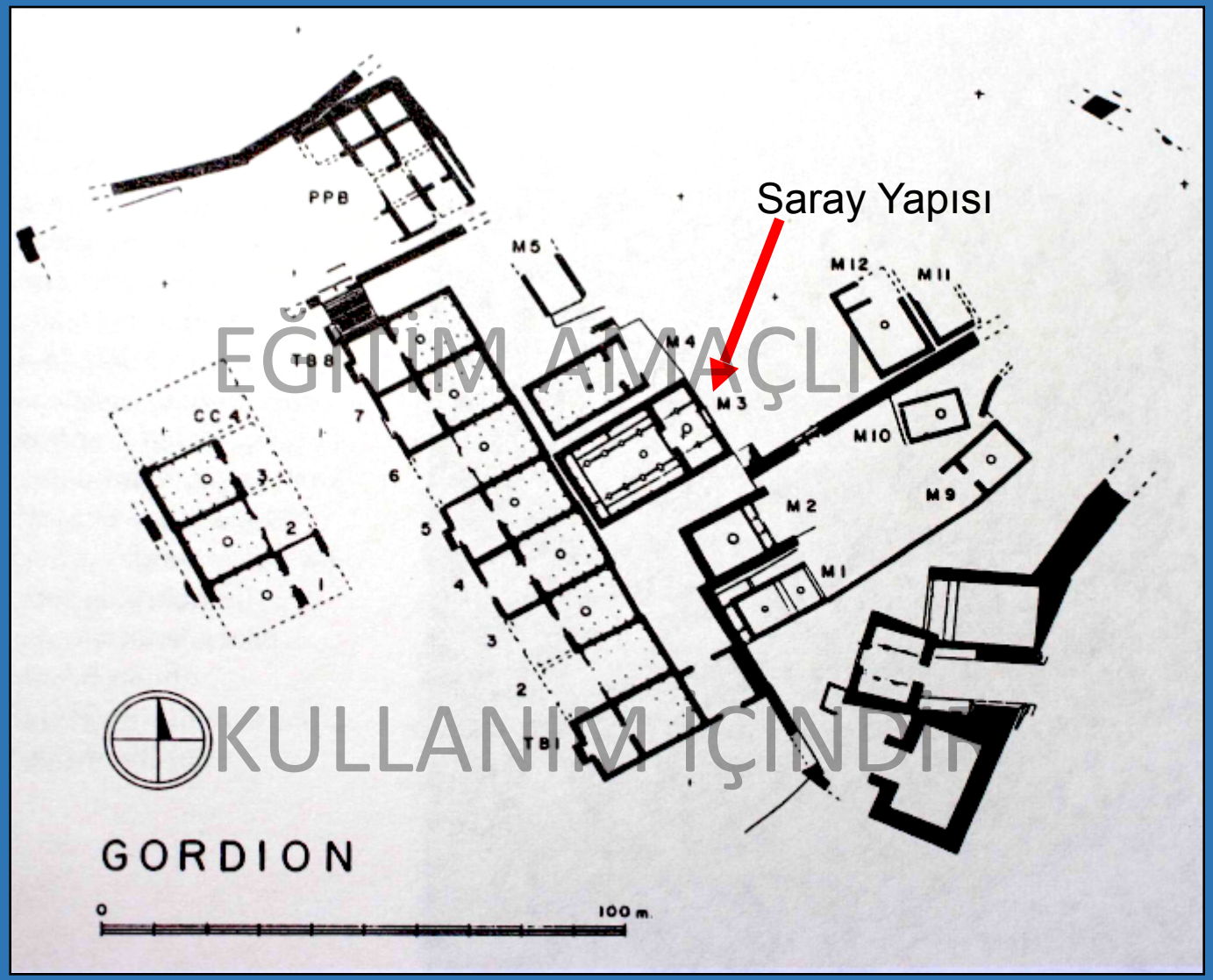

EĞİTİM AMAÇLI
KULLANIM İÇİNDİR

Gordion 6a evresi sitadel planı, Gordios ve oğlu bu safhada yaşamıştır.

Bu safhanın tüm önemli yapıları megaron planlıdır.

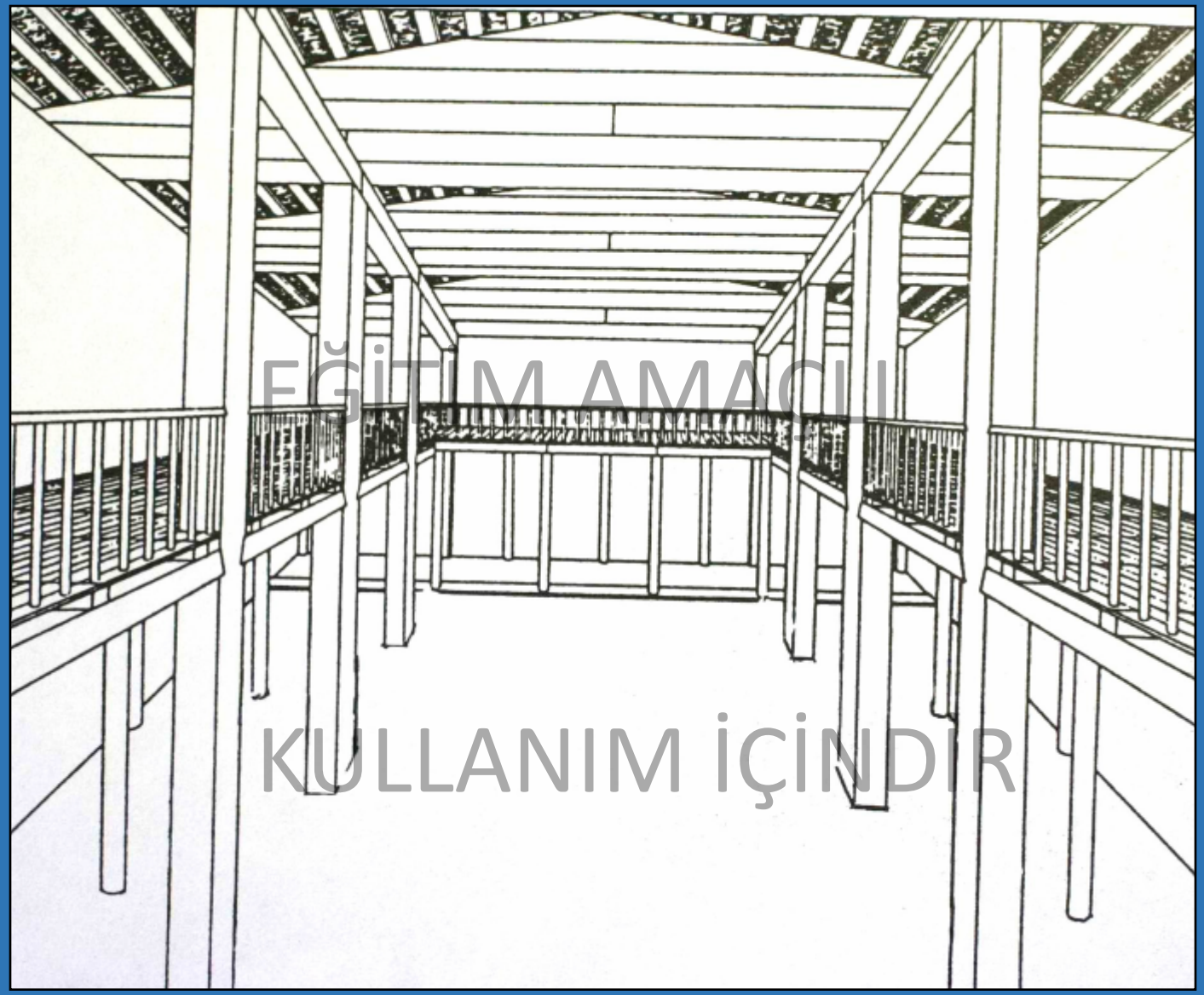

EĞİTİM AMAÇLI
KULLANIM İÇİNDİR

Megaronlardam en önemlisi (M3) büyük megaron. Bu yapı kral Midas'a aitti.

Yaklaşık 400 m2 alana sahiptir. Yıkıntıları arasında fildişi mobilya parçaları, kumaş ve kilim kalıntıları diğer kalıntılar arasında dikkat çeker.

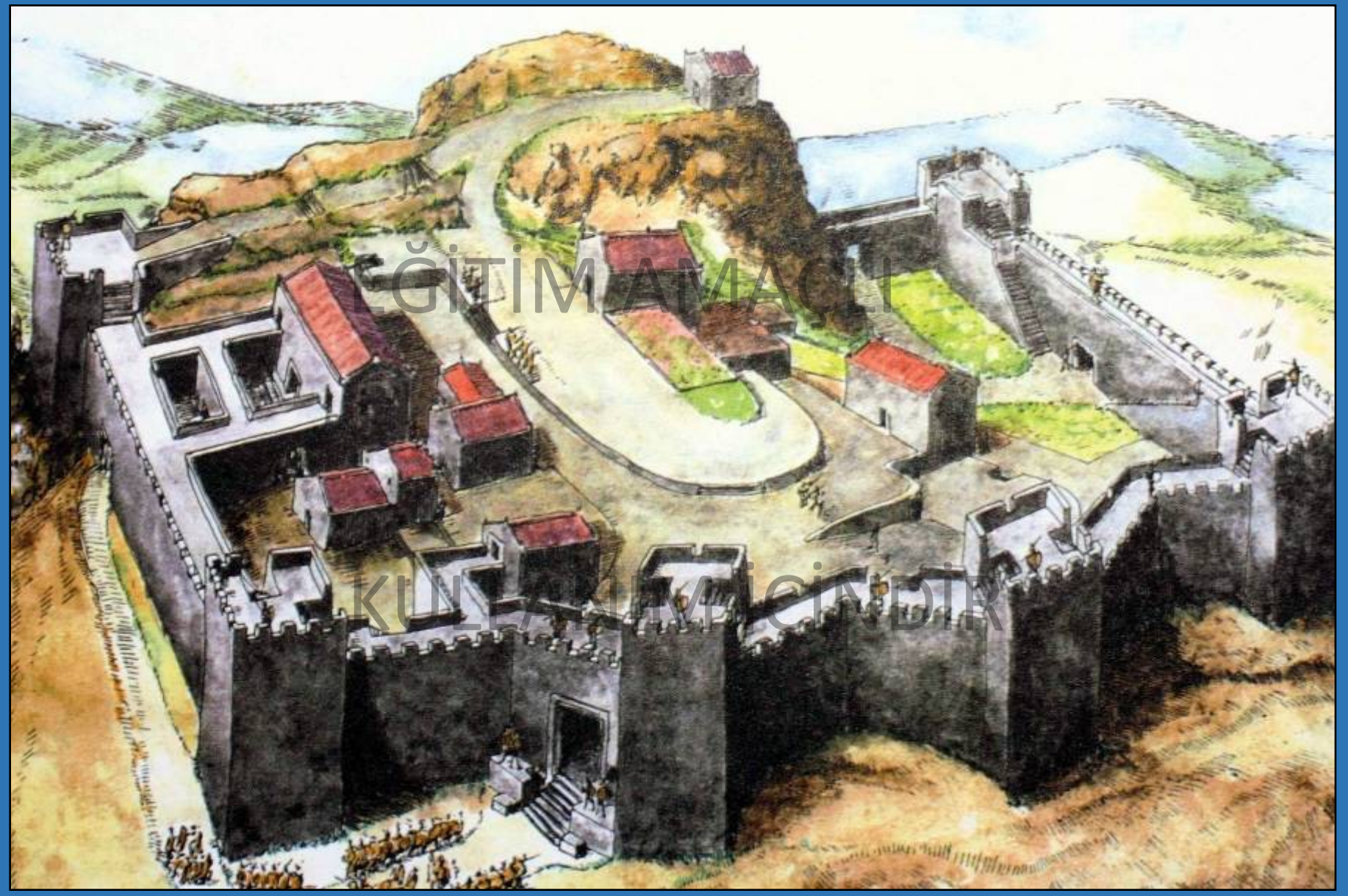

PAZARLI FRİG ŞATOSU

PAZARLI ŞATOSU

EĞİTİM AMAÇLI

Çorum İli Alaca İlçesi'nin kuzeydoğusundadır. Tipik bir Demir çağı kalesidir.

1938 yılında H.Z.Koşay ve M.Akok tarafından kazıldı.

Burada Kral Midas'ın ölümünden sonra yaşayan Frigli beylerin oturduğu kabul ediliyor. Kale teraslar üzerine inşa edilmiştir. Yapılar iki katlı ve dikdörtgen planlı.

KULLANIM İÇİNDİR

Evlerin dış yüzeyleri pişmiş toprak levhalarla süslenmiştir.

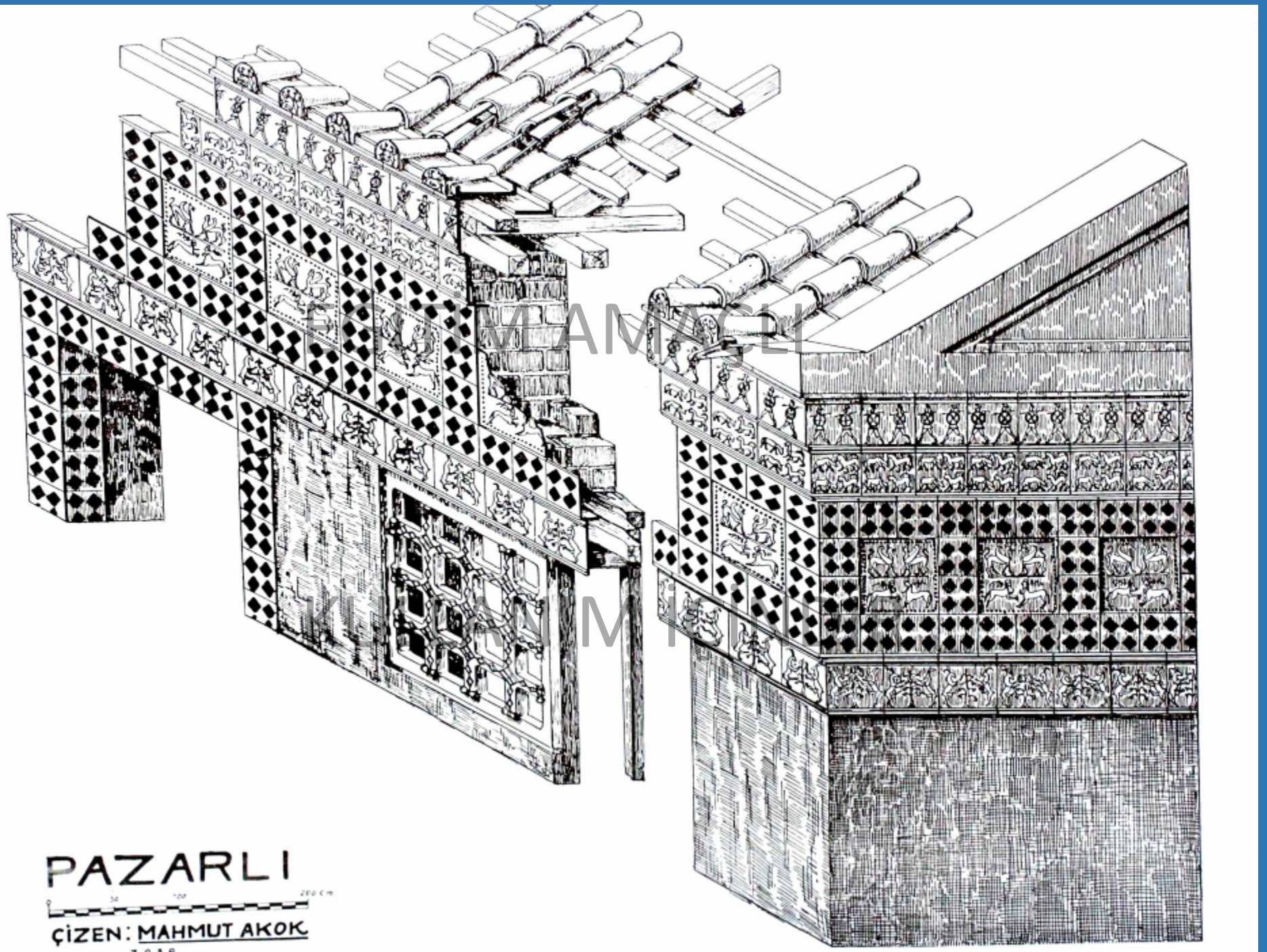

EĞİTİM AMAÇLI
KULLANIMLIK

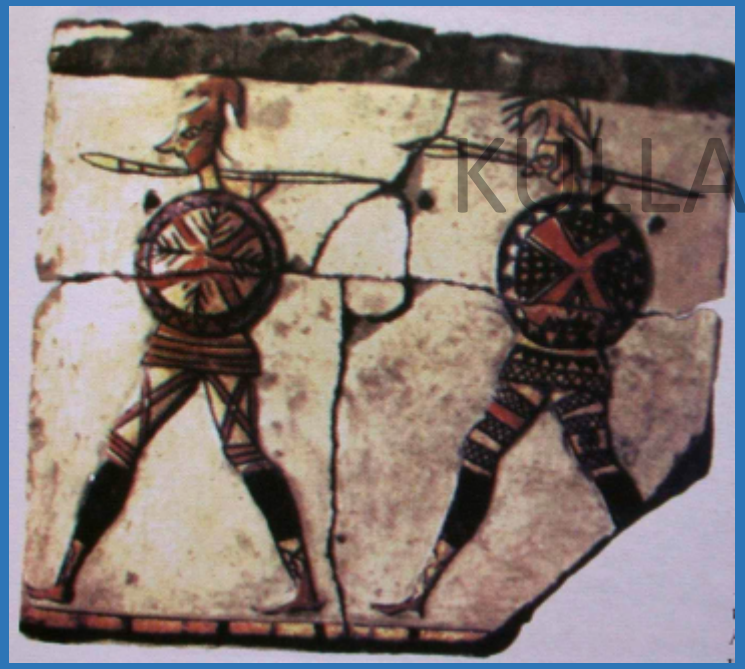

EĞİTİM AMAÇLI
KULLANIM İÇİNDİR

EĞİTİM AMAÇLI
KULLANIM İÇİNDİR

EĞİTİM AMAÇLI

KULLANIMI İÇİNDİR

EĞİTİM AMAÇLI
KULLANIM İÇİNDİR